

ƏLƏSGƏR TALİBOĞLUNUN KÖNÜL DÜNYASI

Ələsgər Taliboğlu və qırxbeş illik bir zaman kəsiyi.

Bizi bir-birimizə bağlayan məhz bu sanılı illər deyil, hər şeydən əvvəl yaradıcılıq bağları olub. İlk dəfə rayon qəzetinin səhifələrindən imzasını tanımışam, sonra isə özünü. "Şəhur qönçələri ədəbi" dərnəyinə ayaq açdığı bir gündən qələminə dərin hörmətim olub. Bakı şəhərinə köçüb yerləşdikdən sonra bir-birimizdən uzaq düşsək də, birinci kitabının çıxdığı soragını alan kimi, onu mən yenidən axtarıb tapmışam və daha sıx yaradıcılıq əlaqələri qurmuşuq. Bu gün könül tellərimiz bizi bir-birimizə daha dərin bağlarla bağlayır. Bu isə son dərəcə sevin-diricidir.

Ələsgər Taliboğlu otuz il susduqdan sonra, şair Adil Mirseyidin təbircə desək, yenidən "vulkan kimi püskürürək" daha dolğun formada ədəbi aləmə qayıtmışdır. Elə bunun da nəticəsində on bir kitabın müəllifi olmaqla bərabər bir şair kimi, dərin düşüncəyə malik və yüksək poetik tutumu olan şeirləri ilə söz sahibləri arasında özünəməxsus yer tutmuş, kö-nülləri fəth etmişdir.

Ə. Taliboğlu müasir poeziyamızın söz sərkərdələrindən olan M.Müşfiq, S.Vurğun, B.Vahabzadə, M.Araz, M.Yaqub kimi şairlərimizin yaradıcılığından tək-cə qidalanmamış, eyni zamanda, aşiq şeriminin söz sərrafları olan Qurbani, Abbas Tufarqanlı, Dədə Ələsgər, Mikayıl Azafli kimi azman saz-söz bulaqlarının da suyundan coşğunla içmiş, ürəyini o, cür əvəzsiz ustadlara söykəməklə ilhamının gücünə qat-qat qüvvət vermişdir. Özünün bir şeirində dedi-yi kimi:

*Çalın-çarpaz dağlar çəkilən sinəm,
Qəm ilə şumlanıb, ləklənib mənim.
Qorqud qopuzundan yağrulub mayam,
Ruhum saz üstündə köklənib mənim*

*Ana laylasına hopub gəlibdi,
Ağıdan, nəğmədən qopub gəlibdi.
Nə qədər yağıdan sapıb gəlibdi,
Ruhum saz üstündə köklənib mənim.*

*Yunus Əmrə, Aşiq Veysəl köküydü,
Daşdığı Türkün sevgi yüküydü.
Bu saz Türkdən insanlığa görküydü,
Ruhum saz üstündə köklənib mənim.*

*Babalar nə yazsa saz dilindəydi,
Tufarqan Abbasın söz dilindəydi.
Dirili Qurbanın öz dilindəydi,
Ruhum saz üstündə köklənib mənim.*

*Coşar bulaq kimi damarda qan da,
Dədə Ələsgərin ruhu var onda.
Alqışlayar sazı bütün cahan da,
Ruhum saz üstündə köklənib mənim.*

Sazın-sözün böyük vurğunu olan Ələsgər müəllim Aşiq şeirimizə olan sevgisinin nəticəsidir ki, qoşma, cıqalı qoşma, tənris, cıqalı tənris, gəraylı, dodaqdəyməz gəraylı, dodaqdəyməz qoşma, qıfıl-bənd, ustadnamə, qıfıl-bənd deyişmə, nəsihətnamə və s. kimi Aşiq şeiri formalarının qələmini sınamış və uğurlu da nəticələr əldə etmişdir.

O iki hecalı şeirdən tutmuş, on altı hecalı şeir də daxil olmaqla müxtəlif çeşidli hecalarda şeirlər yaratmışdır. Aşiq Xəliqverdi və Aşiq Mikayıl Azafli kimi ustadlardan qidalanmaqla, Azərbaycan ədəbiyyatında gəraylının qafiyələnmə öz işlənmiş formasında iki hecalı, üç hecalı, dörd hecalı, beş hecalı və hətta adlarını qeyd etdiyim ustadlarda belə olmayan altı hecalı gəraylılar yaratmışdır ki, bu da şairin qələminin kəsərindən, qəlib müxtəlifliyindən soraq verir. Bu gödək hecalı gəraylılardan yalnız ikisini - üç hecalı və altı hecalı gəraylıları nümunə kimi göstərmək istəyirdim:

Bağlıyam

Anama,
Sonama,
Qanıma
Bağlıyam.

Atama,
Atıma,
Qoluma
Bağlıyam.

Kökümə,
Börkümə,
Görkümə
Bağlıyam

Bölgəmə,
Bəlgəmə,
Ölkəmə
Bağlıyam.

Ələsgər,
Qızılsər,
Bir əsgər
Bağlıyam.

Tək sənin xətrinə

Gözlədim ay-ili,
Tək sənin xətrinə.
Susmaz eşqin dili
Tək sənin xətrinə.

Bu nə dərdi-sərdi,
Gəlib də gedərdi.
Unutdum hər dərdi,
Tək sənin xətrinə.

Uydum hər çağrıya,
Dözdüm min ağrıya.
Ağlaya-ağlaya,
Tək sənin xətrinə.

Həsətim kök atdı,
Altın üstə qatdı.
Necə xoş ovqatdı,
Tək sənin xətrinə.

Talıboğlu, anla,
Eşqini yaz qanla.
Min bir həyəcanla,
Tək sənin xətrinə.

Mən bu məqalədə daha çox Ələsgər Talıboğlu-
nün açılmayan, üstüörtülü cəhətlərini - yaradıcılığı-
nı özünəməxsus xüsusiyyətlərini göstərməyi, araş-
dırmağı qarşıma məqsəd qoymuşam. Müasir ədə-

biyyatımızda doqquz hecalı şeir yazanların sayı çox-
dur. Lakin bu şairi başlarından fərqləndirən əsas
cəhət odur ki, o, doqquz hecalı qoşma belə yarada
bilmişdir.

Ayaq aldı bunca dərd-qənim,
Yeridi... üstümə yeridi.
Od tutub yandı içim, hamı
Yürüdü... üstümə yürüdü.

Bir kor dumana saldı məni,
Necə gümana saldı məni.
Ahu-amana saldı məni,
Yıxıb bir yol yerlə sürüdü.

Əsdirdiyi bu, nə sazaqdı,
Demə, gəlbi, buzdu-buzlaqdı...
Taliboğlu dərddən uzaqdı,
Baxma ki, bir sümük-dəridi.

Ələsgər müəlliminin - bu söz adamının "Əsl in-
san haqqında elegiya" adlı şeiri vardır. Şair bu şeiri
onu böyüdən və tərbiyə edən atalığına ithaf edibdir.
Bu da səbəbsiz deyil, axı hamımız yaxşı bilir ki, o
anadan olmamışdan üç ay öncə atası rəhmətə get-
miş, Ələsgərin iki yaşı olanda anası onu böyütmək
üçün məcburən Dərələyəzli birisinə ərə getmiş və
həmin o kişi də ona bir ata qayğısı göstərmişdir. Hə-
min o insan haqqında şair bu şeirində belə yazır:

Ayaqlarım yerin üstündə
duruş tapar-tapmaz,
mayası paklıqdan,
halallıqdan yoğrulmuş
sənin oduna, ocağına sığındım,
doğma atam kimi açdığın
isti qucağına sığındım.
O kələ-kötür əllərinin
sığılıyla sığallandım
tumarıyla xoşallandım...

...Sən məni doğma balan kimi
elə hey qucaqlayıb öpə-öpə,
mənsə sənin o sevgini
gözlərimə təpə-təpə
beləcə şad-kürəm yaşadım...

...Mənə görəkəni anında,
zamanında verdin.
Sevdiqlərinə qəlbinə verənlər kimi...
Adıma, boyuma sevginlə,
atalıq məhəbbətinlə
min bir çələng hördün.
Bu dünyanı dədələr tək
yaşayıb, görənlər kimi...
və sonda şair əlavə edir ki:

...Nə yaxşı ki, bu həyatda
sənin kimilər də varıymış.

Ələsgər Talıboğlu atalığına ithaf etdiyi bu şeiri
Dərələyəzdən yazdığı "Yurd həsrəti" poemasına da
daxil etmişdir. O, on illik yaradıcılığı boyu atalığı
haqqında yazdığı onlarla şeirində atalığını sevə-sevə
vəsf etmişdir. Bu tipli şeirlər haqqında mənim deyə-
cəyim ən önəmli fikir isə budur ki, Ə.Talıboğlu
Azərbaycan ədəbiyyatında atalığı bu dərəcədə yük-
sək sevgi ilə qələmə alan və müsbət atalıq obrazı
yaradan ilklərdən biridir. Bu da şairin yaradıcılığın-
da qazandığı ən təqdirəlayiq uğurdur.

Yeri gəlmişkən onu da qeyd edim ki, Ə.Talıboğ-
lu hər hansı bir qəlibə sığınb qalan şair deyil. O,
daima axtarıbda olan sənətkardır. Ayı-ayrı janrlara
müraciət edir və hər janrdə də mükəmməl əsərlər
yaratmaq gücünə qadirdir. Gah hecadə, gah sərbəst-
də dolğun poetik nümunələr yaradır. Gahdan esse,
mənsir şeir formalarına müraciət edir, gah da elə
təmsillər yaradır ki, inana bilmirsən. Onun yazdığı
körpə balalarını da qəlbini oxşayan bir-birindən
gözlə uşaq şeirləri isə hər bir oxucunu valeh edir.

Görürsünüz bu qızı,
Onun adı Süsəndi.
Çox sevdiyi çiçəklər
Bənövşədi, süsəndi.

Baxma ki, beş yaşı var,
Hər iş gəlir əlindən.
Hey yüyürə-yüyürə
Nəgmə düşmür dilindən.

Ana işdə olanda
O yuyur qab-qacağı.
Silib-süpürür evi -
Kim sevməz bu qucağı...

...Gəl ki, birçə eybi var,
Tez coşandı, əsəndi...
Xətrinə kimə dəyər,
Anındaca küsəndi.

Bu şair qarşıma tək uşaq şeirləri yazmaqla kifa-
yətəlmir. O uşaq şeirinin ayrı-ayrı janrlarında da
qələmini sınayır. Onun biri-birindən ürək açan ya-
nılmacıları, tapmacaları, öcəşmə və satışmaları,
nazlama və oxşamaları, anaların dilindən yazdığı
laylaları hər bir oxucunu heyrləndirir.

Hadı, Bıdı---
Tanrıdan budu.
Bıdı, Hadı-
Atam qoyub bu adı. (yanılmac)

Laylay evim, eşiyim,
Boş qalmasın beşiyin.
Şirin-şirin yatqınan,
Mənsə çəkim keşiyin. (layla)

Balama qurban dayısı,
Balam qızıl mauyası. (Nazlama və oxşama)

Bu cür nümunələrin sayını istənilən qədər artır-
maq da olar. Nə görək... Ələsgər müəllimin uşaq
ədəbiyyatına məxsus yaratdığı belə nümunələr
onun yaradıcılıq təxəyyülünün genişliyindən və
uşaq dünyasına dərin bələd olmasından soraq
verir.

Ələsgər Talıboğlunun poetik duyğularını bir coş-
qun bulağa bənzətmək olar. Çağladıqca çağlayaraq
könülləri coşdurmaqdadır. Özünün dediyi kimi, hət-
ta o "donuq gözlərdən" belə ilham almaq gücündə-
dir.

Gələsi deyiləm onsuz da....
yaxanı cırmağa
nə görək var torpaq...
Sökülsəm də ilmə-ilmə,
tökülsəm də yarpaq-yarpaq...
Hələ bir az da
qucum var yaşamağa....
Şələmdəki dərd yükünü
daşımağa.

Onun yaradıcılığının ana xətti Vətəndən keçsə
da, əsas mövzusu Vətən torpağına böyük məhəbbət,
Vətənə ülvə sevgi olsa da, o öz yaşadığı dövrün, za-
manının proseslərini də anında qələmə alır, dünya-
nın, bəşəriyyətin dərdlərindən də söz açmağı unu-
tur. Könlü çırpıntılarını ustadcasına dolğun, poetik
tutumda cəmləndirir. Bu yolda şair qarşıma yal-
nız və yalnız uğurlar arzulaıram.

Gəzdiyim bu yer, göy
Sıxır məni, sıxır məni...
...İçimdəki sərt yanqılar
Yaxır məni, yaxır məni...

Talıboğlu, bu bir gerçək
Çək Vətənin dərdini, çek...
Aşkar-gizlin öldürəcək
Axır məni, axır məni...
20-24 dekabr 2021-ci il

Budaq TƏHMƏZ

Şair, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü,
Məmməd Araz mükafatı laureatı